

Сидорук Борис

к.е.н., с.н.с.,

завідувач науково-технологічного відділу аграрної економіки,
інформаційно-аналітичної роботи, маркетингу і трансферу інновацій

Сидорук Галина

учений секретар

Тернопільська державна сільськогосподарська
дослідна станція ІКСГП НААН

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗБАЛАНСОВАНОГО ВИКОРИСТАННЯ ЗЕМЕЛЬНО-РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ В АГРАРНІЙ ГАЛУЗІ

Тенденції сучасного етапу розвитку суспільства призвели до необхідності впровадження новітніх підходів у використанні природно-ресурсного потенціалу, які б поєднували екологічні, соціальні, економічні та інші складові в системи природокористування. Оскільки земельні ресурси є визначальними у структурі природного потенціалу, виникає потреба в розробці стратегії, насамперед, збалансованого землекористування, що полягає у виявленні впливу негативних факторів на певну територію в умовах ринкової системи господарювання.

Сьогодні варто виділити низку факторів, які спричиняють негативний вплив на стан земельних угідь, а саме:

- надзвичайно високий економічно та екологічно необґрунтований рівень сільськогосподарського освоєння території;
- нерівномірне сільськогосподарське освоєння території, внаслідок чого розораність земель в окремих регіонах значно перевищує допустимі межі;
- розвиток деградаційних процесів та наявність значних площ деградованих земель;
- рівень забруднення частини площ земель сільськогосподарського призначення перевищує гранично допустимі рівні, що потребує обмеження їх використання для здійснення господарської діяльності;
- порушені норми щодо відведення територій до земель природно-заповідного та іншого природоохоронного, рекреаційного, оздоровчого та історико-культурного призначення;
- відсутність програм комплексного вирішення питань щодо збалансування використання та охорони земель.

Така ситуація потребує розробки відповідних заходів в напрямі збалансування структури земельних угідь згідно їх цільового призначення та видового складу. Погіршення екологічного стану сільськогосподарських земель вимагає вжиття невідкладних науково-обґрунтованих заходів, спрямованих на підвищення родючості ґрунтів та отримання екологічно чистих продуктів харчування.

Досліджуючи можливості використання земельно-ресурсного потенціалу в межах окремої території, зокрема земельних угідь, необхідно звертати увагу на такі складові:

- ступінь придатності земельної ділянки до певного виду використання;
- ступінь стійкості агроландшафту як системи до різного роду впливів;
- зміни в агроландшафтах в результаті антропогенних впливів;
- величина можливого навантаження на агроландшафт;
- можливості попередження або усунення негативних впливів на агроєкосистеми.

Основні напрями діяльності щодо вирішення проблем у галузі землекористування повинні спрямовуватись на забезпечення:

- збалансованого використання земель за рахунок упорядкування їх структури за розмірами, категоріями, угіддями і власниками;

– екологічної стабілізації агроландшафтів шляхом встановлення збалансованого співвідношення природних і антропогенно змінених земель, а також розвитку рекреаційного та санаторно-лікувального потенціалу;

– розширеного відтворення продуктивності і родючості сільськогосподарських угідь на основі впровадження ґрунтозахисного екобезпечного землекористування.

Важливими є також заходи спрямовані на поліпшення якісного стану ґрунтів в напрямі підвищення еколого-економічної ефективності землекористування. Завдяки внесенню науково обґрунтованих норм органічних і мінеральних добрив та застосуванню науково обґрунтованих сівозмін можна досягти оптимального землекористування, а також збільшення виробництва сільськогосподарської продукції та збереження якості землі [3].

Оптимізація системи агроландшафтів – один з важливих засобів організації збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу. Це завдання передбачає пошук кращого з можливих рішень, такого, що дає змогу за інших однакових умов максимально використовувати корисні властивості агроландшафту, його потенціал для задоволення різноманітних потреб суспільства. Оптимізація ландшафту та землі повинна сприяти максимально тривалому збереженню їх корисних властивостей, особливо ресурсозберігаючих і ресурсовідновлювальних, при мінімальній витраті засобів на їхнє використання та збереження [1].

Висока результативність використання земельно-ресурсного потенціалу досягається лише в разі тісної взаємодії всіх складових виробничого процесу. Цього можна досягти тільки при ефективному використанні наявних потенційних можливостей землі та застосуванні заходів щодо підвищення еколого-економічної ефективності сільськогосподарського виробництва. При цьому важливо не допустити зниження рівня аграрного виробництва, враховуючи наявні виробничі потужності, що для розвитку галузі сільського господарства є важливою умовою [2].

Основу розвитку системи збалансованого використання земельно-ресурсного потенціалу мають складати сучасні інформаційні технології, які дають змогу моделювати різні варіанти напрямів розвитку, з високою точністю прогнозувати їх результати для вибору оптимальних варіантів. Метою стратегії збалансованого сільськогосподарського землекористування має бути визначення та реалізація основних напрямів державної земельної політики, спрямованих на вдосконалення використання сільськогосподарських угідь, створення сприятливих умов для сталого розвитку території через планування, землеустрій і землевпорядкування, формування високоефективного конкурентоспроможного землекористування в контексті інноваційного вектору розвитку.

Отже, з метою забезпечення збалансованого використання земель сільськогосподарського призначення необхідно створити сприятливі умови, насамперед, для:

– функціонування на рівноправній економічній основі різних організаційно-правових форм господарювання в аграрному секторі;

– гармонізації інтересів власників, найманих працівників та сільських громад;

– формування конкурентоспроможних на внутрішньому та зовнішніх ринках виробничих структур;

– забезпечення прибутковості сільськогосподарських підприємств, необхідної для здійснення розширеного відтворення виробництва і покращення якісних показників земельних угідь.

Список використаних джерел

1. Гуцуляк Г.Д., Гуцуляк Ю.Г. Концептуальні засади системної організації сільськогосподарських ландшафтів. Збалансоване природокористування. 2018. №1. С. 17-21.

2. Ковынев Л.Б.Повышение эффективности во-спроизводства и использования земельных ресурсов. Вестн. Курск. гос. с.-х. акад. 2012. № 5. С. 23–26.

3. Кустовська О.В. Земельний і лісовий природно-ресурсні потенціали Київської області як основа економічного зростання. Матер. засідання круглого столу «Управління земельними ресурсами в контексті стратегій сталого розвитку» (м. Київ, 25 лист. 2005 р.). К.: НАУ, 2005. С. 304–309.